

Το κινητό τηλέφωνο ως θανάσιμος εχθρός της ανάγνωσης

Το φαινόμενο είναι καθημερινό και οικείο σε όλους. Τους βλέπουμε κάθε στιγμή, χαράματα, μεσημέρι ή νύχτα, να περπατούν σκυμμένοι στη φωτεινή οθόνη του κινητού τους τηλεφώνου. Τους βλέπουμε απορροφημένους στα λεωφορεία και τα άλλα μέσα συγκοινωνίας, τους βλέπουμε να οδηγούν αυτοκίνητο, φορτηγό, μηχανάκι και ποδήλατο, κρατώντας στο ένα χέρι το τιμόνι και στο άλλο το κινητό. Τους βλέπουμε να ανεβαίνουν και να κατεβαίνουν σκάλες, κοιτώντας αυτό το πραγματάκι στο χέρι τους – κάποιιοι στο άλλο χέρι κρατούν το πλαστικό ποτήρι του καφέ τους. Τους έχουμε δει να συγκρούονται με διαβάτες, να περπατούν κάθετα στις γραμμές του τραμ και –ευτυχώς– ο οδηγός του να προλαβαίνει να σταματήσει το όχημα.

Τους παρατηρούμε –εμείς σκυθρωποί– να γελάνε, να χαίρονται, να πικραίνονται, να φωνάζουν ή να δακρύζουν, ακούγοντας μια φωνή στην άλλη γραμμή, αδιάφοροι για την παρουσία μας, κοιτάζοντας το κινητό τους. Κινούμενοι μέσα στο πλήθος, δεν έχουν διάθεση για ανθρώπινη επικοινωνία, αφού ζουν σε έναν αυτιστικό κόσμο. Ενίοτε ανοίγουν το κινητό, αναπόσπαστο πλέον κομμάτι του σώματός τους, την ώρα της προβολής ταινιών σε κινηματογράφους, παράστασης σε θέατρα, ή σε συναυλίες. Η εξάρτηση μεγάλης μερίδας των χρηστών κινητών τηλεφώνων από τη συσκευή τους μόνο από ψυχιάτρους/ψυχολόγους μπορεί να αντιμετωπιστεί, ακριβώς όπως συμβαίνει με τους εθισμένους: τους αλκοολικούς, τους τζογαδόρους και τους ναρκομανείς.

Όλους αυτούς σπανίως τους βλέπουμε να κρατούν ένα βιβλίο, ένα περιοδικό ή μια εφημερίδα. Δεν ενδιαφέρονται για το διάβασμα εντύπων – για τα ηλεκτρονικά δεν ξέρουμε – και για τα οφέλη που προσφέρει. Προφανώς, χρειάζονται κάτι που μπορεί να απασχολεί τα χέρια τους. Κάποτε οι άνθρωποι κρατούσαν άλλα αντικείμενα. Οι άντρες στον δρόμο ή στα καφενεία είχαν κομπολόι. Οι γυναίκες δεν σύχναζαν στα καφενεία, και στο σπίτι όπου έκαναν δουλειές τα χέρια τους ήταν συνεχώς απασχολημένα.

Άντρες και γυναίκες, πολύ συχνά, στο καφενείο και στο σπίτι, άνοιγαν ένα βιβλίο, ένα περιοδικό ή μια εφημερίδα. Ήθελαν να αποκτήσουν γνώσεις ή πληροφορίες (πολιτικές, αθλητικές, καλλιτεχνικές), ή να περάσουν ευχάριστα την ώρα τους. Αυτό συνέβαινε ακόμα κι αν διέθεταν ραδιόφωνο και αργότερα τηλεόραση, απ' όπου μάθαιναν νέα ή παρακολουθούσαν ταινίες και σειρές. Γι' αυτό οι εφημερίδες και τα περιοδικά, πέραν της συνήθους ύλης, είχαν σελίδες αναψυχής με ανέκδοτα ή γρίφους.

Η εμφάνιση του κινητού, απολύτως χρήσιμου για την επικοινωνία των ανθρώπων, στην αρχή δεν συγκίνησε την πλειονότητά τους. Αν μερικοί βιάζονταν να συνομιλήσουν με κάποιον, περίμεναν να επιστρέψουν στο σπίτι τους ή πήγαιναν σε τηλεφωνικό θάλαμο. Αν εξαιρέσουμε τους επαγγελματίες (δικηγόρους, γιατρούς, επιχειρηματίες), οι οποίοι έσπευσαν να προμηθευτούν ένα κινητό επειδή ήταν

απαραίτητο στη δουλειά τους, οι άλλοι δεν νοιάζονταν να το αποκτήσουν. Σύντομα όμως το κινητό έπαψε να προσφέρει μόνο υπηρεσίες τηλεσυννομιλίας. Οι βιομηχανίες που το παρήγαγαν πρόσθεσαν σε αυτό ποικίλες καινοτομίες.

Σήμερα, το κινητό τηλέφωνο είναι υπολογιστής, ραδιόφωνο, τηλεόραση, εφημερίδα, κινηματογράφος, μαγνητόφωνο, φωτογραφική μηχανή, σκακιέρα, τράπουλα, άλμπουμ φωτογραφιών· ο κάτοχός του αγάλλεται παρατηρώντας στην οθόνη τον εαυτό του και τα αγαπημένα του πρόσωπα, και καταλαμβάνεται από οδύνη αν του το κλέψουν. Επίσης, είναι και μέσον απασχόλησης των παιδιών, αφού οι γονείς τα μούν στη χρήση τους ώστε να μην τους ενοχλούν.

Την εποχή της δικτατορίας, ένα δημοφιλές τραγούδι ήταν το «Κι εμείς οι τρεις στον καφενέ, τσιγάρο, πρέφα και καφέ, βρε δεν βαριέσαι αδερφέ», που αποδοκίμαζε εκείνους που καθισμένοι στα καφενεία αδιαφορούσαν στα όσα γίνονταν γύρω τους. Κάτι παρόμοιο επαναλαμβάνεται σήμερα παντού, αυτή τη φορά οι αδιάφοροι είναι χωρίς τσιγάρο και πρέφα, αλλά ενίοτε κρατούν ένα πλαστικό ποτήρι με καφέ.

Όσοι παρατηρούν την κατάχρηση των κινητών τηλεφώνων δυσανασχετούν όχι για το φαινόμενο αυτό καθ' εαυτό, αλλά για τις καταστρεπτικές συνέπειές του πάνω στην ανάγνωση εντύπων, εφημερίδων, περιοδικών και βιβλίων. Στα μέσα μαζικής μεταφοράς οι επιβάτες, ιδίως οι ανήκοντες σε νεότερες ηλικίες, κατά 70% παίζουν με τα κινητά τους, ελάχιστοι διαβάζουν βιβλία και εφημερίδες, πολιτικές ή αθλητικές. Από την αρχή της κρίσης –που δεν είναι μόνο οικονομική– βλέπουμε την πτώση της κυκλοφορίας των εφημερίδων και τη μείωση των πωλήσεων των βιβλίων. Οι αναγνώστες εντύπων λιγοστεύουν σε δραματικό βαθμό, με αποτέλεσμα το κλείσιμο εφημερίδων, εκδοτικών οίκων και βιβλιοπωλείων στην Αθήνα και στην επαρχία. Η αιτία για τη μείωση της αναγνωσιμότητας των εντύπων δεν οφείλεται στην οικονομική δυσπραγία των πολιτών, αυτό είναι ξεκάθαρο.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που υπάρχουν στην ιστοσελίδα της Ένωσης Ιδιοκτητών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών οι κυκλοφορίες των εφημερίδων τη μετεμφυλιακή περίοδο, όταν οι πολίτες αντιμετώπιζαν οικονομικά προβλήματα, ήταν υψηλές, υψηλότερες σε σχέση με τις σημερινές.

Ας είμαστε δίκαιοι. Το φαινόμενο δεν παρατηρείται μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε χώρες πιο προηγμένες, όπως η Βρετανία. Παντού το κινητό τηλέφωνο εξελίσσεται σε θανάσιμο εχθρό της ανάγνωσης. Στην ταινία του Κεν Λόουτς *«Δυστυχώς απουσιάζατε»* βλέπουμε έναν πατέρα εφήβου να λέει στον γιο του «Μην παίζεις με το κινητό», ενώ η μητέρα του τον υποστηρίζει λέγοντας «Άφησέ τον, το κινητό είναι η ζωή του». Στο τελευταίο μυθιστόρημα του Τζον λε Καρέ *«Ένας έντιμος άνθρωπος»* διαβάζουμε πως μέλη μιας ομάδας πρακτόρων που βρίσκονταν στο γραφείο τους έκαναν διάλειμμα για σάντουιτς «χαζεύοντας το κινητό τους». Πρόσφατα, ο Πάπας Φραγκίσκος σε ομιλία του προς τους πιστούς πριν από το νέο έτος, αναφερόμενος στα

κινητά, είπε πως «το τσάτινγκ δεν είναι επικοινωνία, πρέπει να ξαναρχίσουμε να επικοινωνούμε».

Η κατάχρηση λοιπόν του κινητού τηλεφώνου, σημαντικού μέσου επικοινωνίας, από παιδιά, νέους και λιγότερο νέους, εκτός από επικίνδυνη για την υγεία τους, είναι βλαβερή για την ίδια την επικοινωνία και αποτρεπτική για την ανάγνωση εντύπων: το μέλλον δεν προμηνύεται αισιόδοξο.

Φίλιππος Φιλίππου